

a földreszállott Isten fiát. Értsük meg jól: életünknek semmiesetre sem lehet célja az, hogy azt jól-rosszul leéljük, úgy, ahogy átvetetjük. Egyéni létünk állandó kapcsolatot tart fenn az örökkévalósággal, ezért kétségbevonhatatlan kötelességünk, hogy minden erőnkkel az örökkévalóság számára munkálkodjunk; azaz úgy cselekedjünk, hogy cselekedeteinkért nemcsak a múlt és a jövő nemzedékek összessége von kérdőre, hanem számot kell adnunk azokról az Örök Birónak is. Ez éppen olyan természetes törekvés, mint a nagy természetben jelentkező minden más törekvés. Még csak természetfeletti bölcsesség sem kell hozzá, mert hiszen mindnyájan megérezzük és megértjük, még a legdurvább és legelhanyagoltabb lelkületű embernek is meg kell éreznie és értenie, hogy életünknek egyedüli célja semmiesetre sem lehet pusztán fizikai egyéni létünknek ápolása s a fizikai örömmel telített c s á b k é p n e k hajszolása. Minden jobb érzésünk, minden természetes ösztönünk és minden okoskodásunk tiltakozik az ellen, hogy földi létünk célját abban a hiábavaló, hasztalan élvezethajszolásban keressük, amely ahelyett, hogy közelebb vinne bennünket a boldogsághoz, csak jobban eltávolít attól.

Földi életünk legfőbb célja tehát egyedül az erkölcsiség állandó szolgálata lehet. Ha e szolgálatot hiven teljesítettük, akkor derekasan munkálkodtunk a magunk és a jövő nemzedék érdekében is. Ennek a feladatnak vállalása egyaránt parancs mindnyájunk számára, akik a világon élünk. A különbség csak az, hogy amíg másoknak ez kötelesség csupán, nekünk, nevelőknek élethivatás! A miénk tehát e földön a legszebb hivatás, s büszkék lehetünk rája, de sohasem szabad megfeledkeznünk éppen ezért arról, hogy élethivatásunkkal milyen felelősséget vállaltunk magunkra!

(V. L.)

Az iskola lelke

A köznevelés számos tényezője között a népiskola az, mely legrészesebben rétegekben terjeszti a nemzeti műveltséget. Minden népiskola élén az igazgató áll. Az ő kezében található minden népiskolai feladat. A köznevelés minden más tényezője pedig vagy abba torkollik, vagy abból ágazik szét. Ebből következik, hogy a népiskola a köznevelés középpontja és az igazgató lesz annak lelke, tevékenysége pedig a köznevelés kulcsa.

Az igazgató az összekötő kapocs a hatóságok és a tanítóság között, ő érintkezik egyfelől a gondnoksággal, tanfelügyelővel, tanterületi főigazgatóval, vagy az ezeknek megfelelő egyházi hatóságokkal, másfelől munkatársaival, a tanítókkal.

Az igazgató összekötőkapocs a község, az állam, a társadalom (szülők) és az iskola tanítói között is. Érintkezik közigazgatási, egyházi, kormányzati hatóságokkal, a szülőkkel és ezek gyermekeivel.

Az igazgató azonban elsősorban az iskola felelős képviselője. Az ő személyisége és teljes odaadása, kötelességteljesítése és haladó szelleme adja meg az iskola jellegét.

Az igazgató munkakörének körvonalazásából látjuk, hogy az igazgatás pedagógiájának feladatai már az első elemzésre is igen szétágazók. Szólanunk kellene az igazgató viszonyáról az államhoz, a felettes hatóságaihoz, a társadalomhoz, az igazgató és a tanítók kölcsönös viszonyáról, az igazgató és a tanulók viszonyából fakadó nevelési feladatokról; az iskola felszereléséről, a tanulók testi jólétéről, értelmi haladásáról és erkölcsi fejlődéséről. Ez azonban mindegyik külön értekezés tárgya lehetne, azért most csak a szűkebb értelemben vett igazgatást elemezzük. Ezt két szempontból vizsgáljuk: a) az igazgatói hivatal természete és jelentősége, b) az igazgató arravalósága szempontjából.

a) A népoktatás valamennyi munkása között az igazgató tehet legtöbbet a kultúráért. Munkája külterjes és mégis közvetlen. Eljuthat könnyen minden tanítóhoz és tanulóhoz, hiszen az iskola összes osztályai legtöbb esetben egy épületben vannak. S habár az igazgató hatása a gyermekekre talán nem olyan közvetlen, mint az egyes tanítóké és nem is olyan kiterjedt, mint a tanfelügyelőé, mégis a legfontosabb, mert csak az ő lelkében alakulhat ki egy-egy iskola igazi képe. Az igazgató munkakörének csak ilyen terjedelme mellett nyerhet olyan áttekintést, melyre az egyes tanító szűkebbkörű munkájában nem tehet szert, csak így pillanthat olyan mélyen a tanító részletmunkájába, amire a tanfelügyelő képtelen. Benne két természet és két gondolkozásmód egyesül: a tanítói és a felügyelői. Az igazgató feladata tehát a felügyelet külterjes munkájából leszűrt eredmények összeegyeztetése, a tanítás belterjes munkájának eredményeivel. Az igazgatás másik nagy jelentősége abban rejlik, hogy az igazgató naponként elmélyedhet többszáz gyermek lelkében s közben tanulmányozhatja a tanítói személyiség gazdag és változatos megnyilatkozását. Hivatalában pedig gyakorolja magát a hűséges és udvarias hangban feletteseivel szemben, anélkül, hogy hizelgésre vetemednék. Továbbá demokratikus szellemben és természetes egyszerűséggel tárgyal mindenkivel, aki hivatalában megfordul. Ezek a kölcsönhatások folytonosan gazdagítják az igazgató lelkét.

b) Az igazgatás előbb vázolt természetéből következik, hogy nem mindenki való igazgatónak. Széchenyi meggyőző erővel figyelmeztet mindenkit az önismeret nagy jelentőségére. Az igazgatói állásra bizonyosokan áhítoznak, anélkül, hogy megvizsgálják az igazgatói állást, nem is töltik be annak igazi hivatását, bénítják a köznevelés tevékenységét és gyengítik a nemzeti kultúrát, de megérik maguk is, hogy nen töltik be hivatásukat és boldogtalanok és elégedetlenek lesznek.

Az igazgató mindenekelőtt jó tanító legyen. Baldwin

azt mondja: a tanító legyen tehetséges, művelt, szerény és szak-képzett. Ezeken kívül az igazgatótól bizonyos vezetői arravalóságot is kívánunk. Talán megközelítjük az igazgató eszményét, ha megkívánjuk, hogy: jártassága legyen az összes ismeretekben; ügyesen tanítson; vezetői arravalósággal rendelkezék; kialakult, erős és tevékeny személyiség legyen. Akiben nincsenek meg ezek a tulajdonságok, ne legyen igazgató a saját nyugalma és a nemzet haladása érdekében. Megtalálja bizonyára más, neki jobban megfelelő uton azt az anyagi és erkölcsi előmenetelt, melyet az igazgatói állás biztosít.

Az igazgató fogalmában nem az „előljáró” a leglényesebb jegy. Az igazgató nem is előljáró, hanem inkább „*primus inter pares*.” Általában az igazgató mindenkor önuralommal, tapintatosan, békésen, barátsággal, pártoskodás és irigység nélkül, lelkiismeretesen, de nem pedánsan, mint egész ember, érintkezik társaival s erős akarattal igyekeznek meggyőzni mindenkit az egységes munka jelentőségéről. Ne parancsoljon sohasem. Bizalommal, de biztos szemmel kísérje mindenkinek a tevékenységét.

Ha az igazgatónak új iskolát kell szerveznie, a tanítókra és tanulókra vonatkozó intézkedéseit még a munka megkezdése előtt néhány, alapos gondolkozáson felépült pontban foglalja össze. Ezek a keretek megadják az iskola egyéni jellegét, melyen az igazgató csak meggyőződésének alakulása szerint változtat. A keretek kitöltésére az iskola életfolyamatai alatt szerzett tapasztalatok és a társaival folytatott beszélgetések és tanácskozások szolgáltatnak anyagot.

Ha az igazgató kész iskolát vesz át, mérsékelje tevékenységí vágyát s ne döntsön fel minden meglévőt, mert a tanítók általában konzervatívak és irtóznak minden változástól, különösen ha az, egy előttük tiszteletben álló igazgató alkotásainak lerombolásával jár. Ilyenkor az igazgató tanulmányozza az iskola rendjét s ne azt keresse, hogy megfelel-e minden az ő eszményének, hanem csak arról győződjék meg, hogy jó-e? Lassanként azután átalakíthatja az iskolát teljesen az ő szellemében.

A hivatalos munkák végzésében különösen három dolog biztosítja a sikert: a jó érzék, a pontosság és a gyorsaság. A jó érzék hiánya meggondolatlanságokra vezet és sok keserűséget okoz. A pontatlan munkát újból kell csinálni, ami időpazarlás, akárcsak a lassu munka. Az igazgatónak pedig nincsen pazarolni való ideje.

Az igazgató munkássága ne a kicsinyes és aprólékos dolgok intézésében merüljön ki. Sohase fecsérleje idejét olyan munkára, melyet akárki más, például a tanító, iskolai altiszt, egy gyermek épp olyan jól elvégezhet, mint ő maga, de viszont sohase bizzon olyan munkát másra, amelyet ő maga jobban elvégezhet, mint akárki más. Ebben rejlik az iskolakormányzásnak minden titka s ez ellen vétenek a gyakorlatban legtöbben. Az igazgatókból sok-

szor teljesen hiányzik az értékelés érzéke. Maguk járnak osztályról osztályra kicsinységeket kihirdetni és órákig foglalkoznak jelentések és rubrikák kitöltésével, ahelyett, hogy az iskolai munkát irányítanák. Milyen áldásos volna, ha inkább ilyen s ehhez hasonló kérdésekkel foglalkoznának: hogyan lehetne valamelyik osztály földrajzi anyagát a helyi viszonyok jobb felhasználásával tanítani? stb., stb. Nem hibás felfogás-e az, hogy az igazgatók egész idejüket az iskolában (irodában) töltik s voltaképpen semmi értékes munkát nem végeznek.

Hogy az arravaló igazgató a mai „adminisztrációs” világban ne tévedjen szintén az aprólékosságokba, legjobb, ha bizonyos rendszert állapít meg, mely szerint azután a mechanikus munkát elvégzi. Az így nyert időt azután töltsé az osztályokban, még pedig ne csak hallgatással, hanem tevékeny munkával.

Ujabbán az a szokás a nagyobb iskolákban, hogy az igazgató nem tanít. Ennek az a szomorú következménye, hogy lassanként elveszti technikai ügyességét, sőt sok esetben a tanítói munka iránti rokonszenvet és megértést is. Amily mértékben csökken a tanítói arravalósága, olyan mértékben fejlődik bíráló kedve, mely végül lehetetlenségek követeléséhez vezet. Mindettől megkímélné magát s a tanítót, ha maga is tovább tanítana. Pedagógiai szempontból nemcsak az igazgatónak és iskolafelügyelőnek, hanem a tanfelügyelőnek is kellene legalább néha tanítania. Akkor bizonyára több lenne a szeretetteljes megértés és kevesebb a rideg és kiméletlen kritika.

Az igazgató azonban rendszeres tanítás mellett (mely népelesebb iskolában is lehetne heti 8—10 óra) tartson minél gyakrabban tanítást az egyes tanítók osztályaiban is. Ez alkalmat nyújt neki a tanítás eredményének ellenőrzésére és a tanító továbbképzésére.

Ezen alkalmakkor megismerkedik a kiváló és hanyag tanulókkal, akik, talán a megszokás folytán, a tanítónak már fel sem tűnnek. Ilyenkor adhat mintatanítást: különös nehézségek leküzdésére, új tanítási módszerek alkalmazására, egyéni törekvéseinek szemléltetésére. A fiatal tanítónak, aki sok tárgyban még csak tapogatózik, az ilyen jóakarató mintatanítások s az azokat követő megbeszélések sokkal többet érnek, mint a kritika.

Az igazgató vendégtanításaival elmenekül az adminisztrálás hüvös köréből a tanítói munka verőfényes mezejére, fejleszti tanítói művészetét és megbecsüli társai munkáját. Legértékesebb gyümölcse azonban az iskola összes tanítója és az igazgató között fejlődő személyes érintkezés, lelki kapcsolat, benső barátság.

Az igazgató minden törekvése az iskola gyermekeinek és tanítóinak testi, értelmi és erkölcsi javítására és fejlesztésére irányuljon. E munkája közben azonban ne feledkezzen meg önmagáról sem, ne erényeinek csillogtatásában, hanem hibáinak folytonos javításában lássa feladatát. Ne állapotodjék meg, bármily

magas szellemi vagy erkölcsi színvonalra emelkedett is, hanem folytonos tanulással és folytonos tapasztalással és önneveléssel tökéletesítse magát. Különösen a nevelés eszközeinek alkalmazásában és tudásban haladjon előre megállás nélkül.

A nevelésnek van elmélete, hiszen van neveléstudomány is. Valaki egyszer azt ajánlotta, hogy a tudós égesse el könyveit minden tíz esztendőben. Az igazgatónak is éber figyelemmel kell kísérnie a neveléstudomány haladását, amit csak neveléstudományi könyvek és szaklapok rendszeres olvasásával tehet. De a nevelés művészet is, a művészet örök dajkája pedig az inspiráció. Keressen inspirációt az igazgató a falu népeletében s annak alkotásaiban, a vidám gyermekeseregben, tanítói társaságában, más igazgatók, más iskolák látogatásában, tanítógyűléseken és tanítói szemináriumokon, legfőképpen pedig saját magányos sétái alkalmával lelkének mélyében.

A neveléstudományi ismeretek és az intuíció áldásos pillanataiban azonban csak a gazdag és tartalmas lélek tárházába gyűjtött anyagból alkothatnak valóban nagyot. Az igazgató művelje a kultúra minden területét, ne elégedjen meg az iskolai tantárgyak hétköznapi anyagával, hatoljon mélyebbre, izelje meg a megismerés édesebb gyümölcseit is, lépjen be a tudományok tudományának, a bölcséletnek édenkertjébe, merítsen a hit ősforrásai-ból, sűtkérezzék a művészetek melegében, de legyen igaz ember és építse fel lelkében hivatásának megtántorithatatlan alapját, melyen hitvallása, életfelfogása felépül és amely életének és munkásságának szilárd talpköve, minden gondolatának középpontja.

A nemzetnevelés eszméjében keresse az életcél, munkájához az erőt, pályájának szélesedését, küzdelmeinek egyensúlyát s a végső tökéletesedést.

(Q.)

Az Országzászló előtt

A 640—05—85/1929. sz. alatt kiadott vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelet értelmében az ország összes iskoláiban a tanévet megnyitó ünnepélyen az iskola igazgatójának vagy egyik tanárának, illetőleg tanítójának hazafias beszéd kíséretében fel kell hívnia az ifjúság figyelmét a nemzeti zászlónak a nemzet életében való jelentőségére és ugyanekkor az egész ifjúság tisztelgő menetben elvonul a nemzeti zászló előtt. A vallás- és közoktatásügyi miniszter azóta több kérelem alapján azt is megengedte, hogy az iskolák a tanévet megnyitó ünnepélynek azt a részét, amely hivatali elődjének fenti rendelete értelmében a zászlókultusz céljait szolgálja, azokban a városokban és községekben, amelyekben országzászló van, a helyben működő országzászló bizottsággal egyetértően, kedvező időjárás esetén az Országzászló előtt tarthassák meg. 60.699—1935. VI. ü. o. sz. rendeletével ezért felhívta a városokban és nagyobb községekben működő iskolák